

Stanovisko zpracovatele Plánu odpadového hospodářství Ústeckého kraje 2016 – 2025 k dopisu České asociace odpadového hospodářství a spol. adresovaného obcím Ústeckého kraje v otázce připravovaného zvýšení skládkovacích poplatků

V lednu 2018 obdržely všechny obce České republiky otevřený dopis České asociace odpadového hospodářství, Spolku veřejně prospěšných služeb a Sdružení komunálních služeb, varující před „razantním zdražením skládkovacích poplatků“, údajně prosazovaným formou poslaneckého návrhu na změnu zákona o odpadech. Nepřiznaným důvodem navrhovaného zvýšení poplatků má být přitom dle autorů dopisu vytvoření ekonomického prostoru pro výstavbu spaloven odpadů pod záminkou údajné nutnosti zakázat od roku 2024 skládkování, což autoři označují za důvod neobhajitelný.

Česká asociace odpadového hospodářství vystupuje po celou dobu své existence jako aktivní mluvčí provozovatelů skládek a jejich zájmy hájí důsledně, konzistentně a zcela legitimně. Jako zpracovatelé krajského plánu odpadového hospodářství však cítíme povinnost doplnit pohled provozovatelů skládek o širší souvislosti a usnadnit tak obcím Ústeckého kraje, aby mohly svůj vlastní závěr opřít rovněž o realistické vyhodnocení místních poměrů.

1.

Z dopisu se bohužel čtenář nedozví, že zákaz skládkování směsného komunálního odpadu (SKO) od roku 2024 sotva může být předstíraným důvodem pro nově navrhované zvyšování poplatků, protože byl ve skutečnosti zaveden změnou zákona o odpadech již k 1. 1. 2015 a platí již tři roky. Hlavně však autoři zapomněli zmínit, že v roce 2020 nabude účinnosti závazný limit pro skládkování biologicky rozložitelného komunálního odpadu, který byl stanoven na základě evropské směrnice již nařízením vlády č. 197/2003 Sb., a součástí českého právního řádu je tedy již celých patnáct let. V poměrech Ústeckého kraje to konkrétně znamená, že v roce 2020 musí zdejší obce snížit skládkování SKO v souhrnu zhruba o 70 % proti současnému stavu, tj. zhruba o 110 000 t, mají-li při likvidaci komunálního odpadu dostát svým právním závazkům. Je jasné, že to nebude možné, nebude-li v té době existovat ke skládkování SKO nějaká reálná alternativa.

Souhlasíme tedy s autory dopisu v tom, že hlavním účelem navrhovaného zvyšování skládkovacích poplatků bude nejspíš skutečně podpora výstavby spaloven. Na rozdíl od nich jsme však přesvědčeni, že taková podpora je nejen velmi dobře obhajitelná, ale je dokonce nezbytná, má-li být v oblasti skládkování komunálního odpadu konečně po patnácti letech naplněna litera i smysl zákona. Hlavní přínos takové podpory totiž nespočívá v uspokojení obchodních zájmů spaloven (jak se to může nepřekvapivě jevit právě profesní organizaci skládkařů), nýbrž v získání chronicky nedostatkových domácích kapacit pro využití SKO (které dosud kromě městských spaloven v Praze, Brně, Liberci a Plzni nikde v Česku neexistují). Bez zvýšení skládkovacích poplatků si totiž lze jen stěží představit, že by mohlo být vybudováno byť jen jediné další ZEVO regionálního významu: nikdo rozumný totiž nemůže investovat do zařízení, které bude vzápětí vystaveno nerovné konkurenci skládky s pořizovacími náklady o dva řády nižšími a životností srovnatelnou.

2.

Je třeba přiznat, že v Ústeckém kraji má dojít k vynucenému omezení skládkování v podmínkách významného oslabení konkurenčního prostředí na trhu služeb v oblasti likvidace komunálního odpadu. Podle výsledků analytické části krajského plánu odpadového hospodářství poskytovaly v roce 2013 svozové služby pro 61 % obyvatel kraje velké nadnárodní korporace, které zároveň vlastnily 75 % volné kapacity všech skládek. V roce 2013 platily obce Ústeckého kraje v průměru za likvidaci SKO 3 181 Kč/t a utratily přitom 549 mil. Kč. Mezi lety 2009 – 2013 se přitom výdaje obcí na odpadové hospodářství zvýšily o 14 %, aniž by se v tomto období na způsobu nakládání s komunálním odpadem cokoli viditelně změnilo. Jestliže tedy dojde s přechodem na energetické využití SKO ke zdražení služeb koncového zařízení v řádu stovek korun (cena na plánované spalovně Komořany by podle tvrzení investora neměla překročit 2 000 Kč za tunu SKO, oproti současným cca 1 200 Kč za jeho uložení na skládce), bude to stále jen zlomek ceny, kterou obce Ústeckého kraje již mnoho let za likvidaci odpadu platí, aniž by si kladly otázku, zda je taková cena normální a nutná.

3.

Při meziresortním připomínkovém řízení k novému zákonu o odpadech uplatňujeme setrvalě názor (ne vždy ovšem úspěšně), že jakékoliv zvyšování sazby skládkovacího poplatku nemá valný smysl, pokud se zároveň nepřestane tolerovat systematické obcházení poplatkové povinnosti ze strany provozovatelů skládek. Ačkoliv poplatková povinnost se podle platné právní úpravy vztahuje nejméně na 80 % přijímaných odpadů, podle výsledků analytické části krajského plánu odpadového hospodářství byly na skládkách Ústeckého kraje například v roce 2013 vybrány poplatky pouze ze 45 % všech materiálů přijatých k uložení do skládky (pravda, mnohé z nich jsou provozovateli skládek označovány za „neodpady“, což ovšem ještě zdaleka neznamená, že to odpady nejsou a že tito provozovatelé za jejich převzetí nic neutřili). Nabízí se proto otázka, jaký je ve skutečnosti rozdíl mezi mírou zpoplatnění odpadů komunálních a mírou zpoplatnění odpadů pocházejících od privátních původců. Při bližším zkoumání by totiž obce dost možná zjistily, že zatímco samy jsou skládkovacím poplatkem zatěžovány bez výjimek a s veškerou rozhodností (ostatně kdo se kdy setkal s tím, že by se SKO ukládal na skládku bez poplatku!), u průmyslových původců se skládkaři v odpouštění poplatků (či alespoň jejich rizikové složky) při své honbě za kontraktem přímo předhánějí. Zápas ČAOH za záchranu obecních rozpočtů před skládkovacím poplatkem by ovšem za těchto okolností vypadal spíše jako licoměrnost.

4.

Pokud bude boj provozovatelů skládek za udržení dosavadních konkurenčních výhod pro jejich přirozený monopol úspěšný, žádná spalovna se nepostaví ani v Ústeckém kraji, ani v jiných krajích České republiky. Obce Ústeckého kraje by proto mělo zajímat, jaké dopady na jejich rozpočty může mít naopak tento „bezpoplatkový“ scénář. V tomto směru mohou podle našeho názoru nastat v zásadě dvě možnosti:

- a) SKO se bude (prostřednictvím firem sdružených v ČAOH) převážet k energetickému využití do spaloven v SRN, a to za ceny odpovídající tamní cenové úrovni a podléhající navíc kurzovým výkyvům. Na tyto ceny nebudou mít absolutně žádný vliv obce ani český stát (ani kdyby chtěl sebevíc obnovit cenovou regulaci, kterou v roce 2017 zrušil);

b) SKO se bude dál ukládat na skládky, i s poplatky a případnými sankcemi za porušení zákona. Česká republika může být potrestána masivní pokutou za porušení evropské směrnice předepisující snížení množství skládkovaného BRKO a může následně uplatňovat regresní náhrady po tuzemských vinících této situace. Provozovatelé skládek budou oprávněni převzetí odpadů kdykoliv odmítnout.

V obou případech budou dopady na rozpočty obcí Ústeckého kraje značně nepředvídatelné a mohou podle našeho názoru významně převýšit důsledky jakéhokoliv zvýšení skládkovacího poplatku, které bude řádně připraveno, projednáno a legislativně zavedeno, a které bude doprovázeno přechodem na energetické využití neupraveného SKO v tuzemském zařízení.

5.

Doporučujeme obcím Ústeckého kraje, aby povinnost omezit a později ukončit skládkování SKO nechápaly jak útok státu na obecní rozpočty, ale jako mimořádnou příležitost k zásadnímu přebudování podmínek na regionálním trhu veřejně prospěšných služeb v oblasti nakládání s komunálním odpadem podle svých vlastních představ. Jejich vyjednávací pozice vůči investorovi EVO Komořany je podle našeho názoru natolik silná, že jim umožňuje sjednat nějakou formu trvalé kontroly nad budoucí cenou poskytované služby, ať už formou majetkové účasti na projektu nebo formou dlouhodobého kontraktu – budou-li v této věci postupovat jednotně a organizovaně. Je třeba si zároveň uvědomit, že taková změna koncového zařízení by zároveň mohla přispět k obnovení konkurenčního prostředí v oblasti svozu odpadu a nakonec i k zahájení procesu rekommunalizace těchto služeb obdobně, jako se k tomu schyluje v oblasti regionální veřejné dopravy či v oblasti vodárenství. Takový vývoj by byl podle našeho názoru nejen v souladu s moderními trendy, ale byl by hlavně ku prospěchu občanů kraje i místních rozpočtů.

Krajský úřad Ústeckého kraje, odbor životního prostředí a zemědělství.